

Крижна Валентина Володимирівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший науковий
співробітник

КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. Розглянуто кримінологічні аспекти протидії злочинності в Україні та визначено ефективні шляхи їх вирішення, що спрямовані на попередження злочинів як головний напрям боротьби зі злочинністю.

Ключові слова: злочинність, протидія злочинності, запобігання кримінальним правопорушенням, профілактика.

Summary. The aspects of criminology of prudence criminality are reconsidered in Ukraine and the effective ways of their decision, that is sent to warning of crimes as main direction of fight against criminality, are certain.

Keywords: criminality, counteraction to criminality, prevention criminal offence, prophylaxis.

Стан і рівень злочинності в Україні, тенденції її розвитку змушують вчених і практиків щоразу звертатися до пошуку шляхів активізації боротьби з нею. Головною особливістю сучасної злочинності є не її кількісні коливання і темпи зростання або зниження (хоча і це дуже важливо), а суттєві якісні зміни.

Злочинність – явище цілісне і всі його ознаки взаємозалежні між собою. Це явище суспільного життя, яке постійно пов'язане із розвитком суспільства і проявляється в існуючих соціальних відносинах. Сутність злочинності як соціально-правового явища щільно пов'язана з природою і змістовним характером суспільних відносин, а також з тією соціальною категорією, яка вказує на її правовий характер у відповідних законах. [1].

Конституцією України перед державою поставлено завдання забезпечити громадську безпеку суспільства, належний правопорядок, гарантований захист правовими засобами конституційних прав та інтересів громадян, державних організацій та установ, громадських формувань, усіх приватних структур [2, ст. 1]. Одним із негативних явищ є злочинність, яка завжди характеризується в суспільних явищах, соціальних, політичних, економічних і духовних проблемах, притаманних конкретному суспільству.

Тому найефективнішими в плані зменшення числа скоєних злочинів є заходи, спрямовані на попередження злочинів як головний напрям боротьби зі злочинністю, яке визначається двома обставинами.

1. Попередження злочинів – це найбільш гуманний засіб підтримки правопорядку, забезпечення безпеки суспільства. Здійснення цієї діяльності забезпечує поряд із захистом суспільства від злочинних посягань також захист нестійких членів суспільства від подальшого

морального падіння, не дає їм стати злочинцями і тим самим позбавляє від кримінального покарання.

2. Попередження злочинів є найбільш ефективним засобом боротьби зі злочинністю, оскільки кримінальне покарання як регулятор людської поведінки має обмежені можливості.

Попередження злочинності є сформованою системою дій стосовно антисуспільних явищ та їх причинного комплексу з метою розширення тенденції зниження рівня і масштабів злочинності і знешкодження її коріння. Отже, попередження злочинності розглядається як соціально-правовий процес, що знижує, обмежує, ліквідує явища, породжені злочинністю.

У найбільш узагальненому вигляді попередження злочинності забезпечується усією сукупністю заходів, що здійснюються державними органами і громадськими формуваннями, спрямованими на удосконалення суспільних відносин. У систему попередження злочинності входять різноманітні види попереджувальної діяльності.

Одним із таких видів є профілактика злочинів. У широкому розумінні профілактика – це недопущення злочинів взагалі, тобто утримання окремих членів суспільства від злочинних дій. Можна висловитися інакше: це діяльність по недопущенню порушень норм права членами суспільства. У вузькому значенні під профілактикою розуміється діяльність, по-перше, щодо виявлення і усунення причин конкретних злочинів, а також умов, що сприяють їх скоєнню; по-друге, щодо виявлення конкретних осіб, здатних на скоєння злочину, і проведення з ними необхідної роботи.

Проте на сьогодні актуального значення набуває питання протидії злочинності.

Особливе місце у попереджувальній діяльності відведено правоохоронним органам – одному з головних спеціалізованих суб'єктів профілактики правопорушень. Залежно від мети, поставленої державою перед тим чи іншим правоохоронним органом, теорією і практикою вироблені форми їх попереджувальної діяльності.

Основними формами попереджувальної діяльності правоохоронних органів є:

1) повна реєстрація і своєчасне розкриття злочинів, а також розшук злочинців;

2) ведення справ профілактичного обліку на осіб, схильних до скоєння злочинів та інших правопорушень;

3) індивідуальні бесіди з особами, схильними до правопорушень;

4) вжиття необхідних заходів до осіб, схильних до правопорушень (попередження, штраф, конфіскація, позбавлення прав, направлення на примусове лікування, встановлення адміністративного нагляду, притягнення до кримінальної відповідальності);

5) проведення різноманітних рейдів з метою затримання правопорушників; виявлення причин і умов злочинності та їх усунення;

6) розробка комплексних планів попередження злочинності на території обслуговування;

7) інформування державних органів про стан злочинності, причини та умови, що її детермінують;

8) координація діяльності і надання методичної допомоги громадським формуванням у справі попередження правопорушень;

9) проведення правової пропаганди серед населення [3; с. 73].

Зміст профілактичної діяльності зводиться до системи цілеспрямованих заходів, що забезпечують ефективне «функціонування» усіх соціальних норм, які регулюють суспільні відносини у всіх сферах соціального життя: соціально-економічній, соціально-політичній, побутовій і т.д. Профілактичні заходи в кожній з цих сфер спрямовані в кінцевому рахунку на ліквідацію причин і умов, що породжують елементи дезорганізації механізму соціальної регуляції, на усунення обставин, що сприяють порушенням соціальних норм, на переорієнтацію особистості, здатну допустити або допускаючи порушення цих норм. Уся система профілактичних заходів, використовуваних нашим суспільством, ґрунтується на єдиних принципах. Тому профілактичні заходи повинні бути: економічно доцільними, науково обґрунтованими, законними, що відповідають принципам демократизму і гуманізму, ефективними, організаційно забезпеченими. Вони повинні бути також реальними і конкретними, несуперечливими. Застосування цих заходів повинне здійснюватися диференційовано, з урахуванням різних категорій і груп населення [4; с. 63].

Таким чином, знання основних напрямів, форм і методів профілактичної діяльності дозволить правильно організувати профілактичну роботу, а отже, і попереджувати злочинність.

Список використаних джерел

1. Нікітін Ю. В. Протидія злочинності в системі забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства: Монографія. – К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2009. – 373 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 41.

3. Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: моногр. / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. – Х, 2011.

4. Литвак О. М. Державний вплив на злочинність: Кримінологічно-правове дослідження / О.М. Литвак. – К, 2000. – 163 с.